Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (AIIRJ)
VOL- VII ISSUE- I JANUARY 2020 PEER REVIEW e-JOURNAL IMPACT FACTOR 6.293 ISSN 2349-638x

सामाजिक बुद्धिमत्ता आणि व्यक्तिमत्व अभ्यास

प्रा. डॉ. गोकुल शामराव डामरे
स्व.उत्तमराव देषमुख महाविघालय,शेगांव

जग झपाटयाने बदलत आहे. या होणा—या औद्योगिकरण व शहरीकरणामळे समाज जीवन अस्थिर होवु लागले आहे. त्यामुळे मुले उन्मार्गी बनू लागली आहेत. भरीला टी.व्ही. वरील कार्यक्रम व स्वस्त करमणुक अनेक समस्या निर्माण करीत आहेत. कोणत्याही बालकाच्या प्रवृत्तींचा अभ्यास करून, त्याला समजावून घेवून योग्यप्रकारे वाढ करण्यासाठी त्याचे सामाजिक परिस्थितीशी असलेले संबंध विचारात घ्यावे लागतात. व्यक्तीमध्ये असूया, हेकटपणा, आक्रस्ताळेपणा ही लक्षणे फाजील लाड वा अतिधाक भावनिक असुरक्षितता यामुळे निर्माण होतात. खोटे बोलणे, चो—या करणे, पळून जाणे, जुगार खेळणे, यामागची कारणे असुरक्षिततेबरोबर प्रेमाचा अभ्याव, अवाजवी शिक्षा, कडक शिस्त ही असू शकतात. यामुळे काही अयोग्य सवयी लागून दोष निर्माण होतो. उदा. अंगठा चोखणे, नखे कुरतडणे इत्यादी शालेय मागासपणाही असाच एक आढळतो. त्याची संभाव्य कारणे शिक्षकांनी केलेली टीका, बदल्यामुळे शाळेत बदल, आजारपण ही होत. बौद्धीक कमकुवतपणामुळे सुद्धा मागासलेपण निर्माण होते. या सर्वासाठी शिक्षकाने अभ्यास केला पाहिजे. कारणे शोधली म्हणजे योग्य मार्गदर्शनाद्वारे चांगले—वाईट, सत्य—असत्य, खरे—खोटे यासंबंधी जाणीव निर्माण करता येईल. त्यासाठी शालेय कार्यक्रमात मुले रममाण होतील अशाप्रकारचे योजनाबद्ध कार्यक्रम राबवावे लागतील. व्यक्तिमत्व मापन करणा—या साधनांचा हया कामी शिक्षकास उपयोग होवु शकेल. त्यामुळै व्यक्तीभेद समजतील आणि वैयक्तीक सल्ला देणे, मार्गदर्शन करणे सुलभ होईल.

उद्दिष्ट्ये:

1. माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांची सामाजिक बुद्धिमत्तेचा आढावा धेणे.
2. माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्व विकासीचा आढावा धेणे.
3. माध्यमिक स्तरावरील ग्रामीण व शहरी भागातील विद्यार्थ्यांच्या सामाजिक बुद्धिमत्ता आणि व्यक्तिमत्वाचा तुलनात्मक अभ्यास अभ्यास करणे.

परिकल्पना :

१. ग्रामीण भागातील मुलांमध्ये सामाजिक बुद्धिमत्ता आणि व्यक्तिमत्व यांच्यात सार्थक फरक आढळत नाही.

व्याप्ती व मर्यादा :

१. प्रस्तुत संशोधनात बुलडाणा तालुक्यातील माध्यमिक शाळेचा समावेश करण्यात आला आहे.

२. प्रस्तुत संशोधनात शेगांव तालुक्यातील ग्रामीण व शहरी भागातील माध्यमिक शाळेतील मुले व मुली यांचा समावेश करण्यात आहे.

३. प्रमाणित चाचणीत अंतर्भुत असलेल्या सामाजिक बुद्धिमत्ता आणि व्यक्तिमत्व यांच्या अभ्यासापुरतेच मर्यादित आहे.

संशोधन पध्दती :

प्रस्तुत संशोधन हे वर्तमान काळाशी संबधित आहे.म्हणून या संशोधनासाठी सर्वेक्षण संशोधन पद्धतीचा वापर केला आहे.

नमुना निवड :

प्रस्तुत संशोधनात शेगांव तालुक्यातील ४ माध्यमिक शाळेची निवड सुगम यादृच्छिक पद्धतीतील लॉटरी पद्धतीच्या मदतीने करण्यात आली. ग्रामीण २ व शहरी भागातील २ शाळेची लॉटरी पद्धतीच्या मदतीने निवड करण्यात आली निवडलेल्या माध्यमिक

शाळेतील इयत्ता ९ वी मधून ८० मुले व ८० मुली एकुण १६० विद्यार्थी निवडण्यात आले

संशोधनाची साधने :

प्रस्तुत संशोधनासाठी माध्यमिक शाळेतील ग्रामीण व शहरी भागातील विद्यार्थ्यांची सामाजिक बुद्धिमत्ता व व्यक्तिमत्व यांचा तुलनात्मक अभ्यास करण्यासाठी प्रामणित चाचणी या साधनाचा उपयोग करण्यात आलेला आहे. सामाजिक बुद्धिमत्ता अभ्यासण्यासाठी “Battery of Tests measuring Cognition of Behavioural Products ” चा वापर तर व्यक्तिमत्वाचा अभ्यास करण्यासाठी “ Personality Inventory ”चा वापर करण्यात आलेला आहे. जी ज्ञान प्रबोधिनी संस्था, पुणे हयांनी प्रमाणित केल्या आहेत.

सांख्यिकीय विश्लेषण व अर्थनिर्वचन :

माध्यमिक स्तरावरील मुले व मुली यांची सामाजिक बुद्धिमत्ता आणि व्यक्तिमत्वाची तुलना दर्शविणारीसारणी

गट	मु	मध्य मा	प्रमा विचल	प्रमाात्रुटी	प्राप्त 't'	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
मुले	८०	६२.२	१५.६	२.९३	३.९५	१५८	[illegible]५	[illegible]१	[illegible]५	[illegible]१
मुली	८०	७३.९	१३.७				१०९	२०६	[illegible]	[illegible]

निष्कर्ष :

१. शहरी भागातील मुलांपेक्षा ग्रामीण भागातील मुलाची सामाजिक बुद्धिमत्ता ही जास्त प्रभावी असल्याचे दिसून येते.

२. शहरी भागातील मुलींपेक्षा ग्रामीण भागातील मुलींची सामाजिक बुद्धिमत्ता ही जास्त प्रभावी असल्याचे असल्याचे दिसून येते.

३. ग्रामीण भागातील मुलीपेक्षा ग्रामीण भागातील मुलांची सामाजिक बुद्धिमत्ता ही जास्त प्रभावी असल्याचे दिसून येते.

४. शहरीभागातील मुलींपेक्षा शहरी मुलांची सामाजिक बुद्धिमत्ता ही जास्त प्रभावी असल्याचे दिसून येते.

५. ग्रामीण भागातील मुलांच्या तुलनेत शहरी भागातील मुलांचे व्यक्तिमत्व हे जास्त प्रभावी आहे.

६. ग्रामीण भागातील मुलींच्या तुलनेत शहरी भागातील मुलींचे व्यक्तिमत्व हे जास्त प्रभावी आहे.

७. ग्रामीण भागातील मुलांपेक्षा ग्रामीण भागातील मुलींचे व्यक्तिमत्व हे जास्त प्रभावी आहे.

८. शहरी भागातील मुलीपेक्षा शहरी भागातील मुलाचे व्यक्तिमत्व हे जास्त प्रभावी आहे.

९. ग्रामीण भागातील मुलाची सामाजिक बुद्धिमत्ता ही व्यक्तिमत्वापेक्षा जास्त प्रभावी आहे.

१०.ग्रामीण भागातील मुलींची सामाजिक बुद्धिमत्ता ही व्यक्तिमत्वापेक्षा जास्त प्रभावी आहे.

११.शहरी भागातील मुलाचे व्यक्तिमत्व हे सामाजिक बुद्धिमत्तेपेक्षा जास्त प्रभावी आहे.

१२.शहरी भागातील मुलींचे व्यक्तिमत्व हे समाजिक बुद्धिमत्तेपेक्षा जास्त प्रभावी आहे.

१३.ग्रामीण मुलांचा सामाजिक बुद्धिमत्ता व व्यक्तिमत्व यातील सहसंबंध सार्थक आढळला.

१४.ग्रामीण मुलींचा सामाजिक बुद्धिमत्ता व व्यक्तिमत्व यातील सहसंबंध सार्थक आढळला.

१५.शहरी मुलांचा सामाजिक बुद्धिमत्ता व व्यक्तिमत्व यातील सहसंबंध सार्थक आढळला.

१६.शहरी मुलींची सामाजिक बुद्धिमत्ता व व्यक्तिमत्व यातील सहसंबंध सार्थक आढळला.

शिफारशी

१. आपल्या मुलांच्या [illegible] [illegible]याबरोबर त्यांना अनिष्ट भावनांवर नियंत्रण

२. पालकांनी आपल्या पाल्यामध्ये भावनिक स्थिरता व भावनिक परिपक्वतेकरीता योग्य ते वातावरण उपलब्ध करून द्यावे.

३. विविध उपक्रमांची जबाबदारी त्यांच्यावर सोपवून त्यांच्यात स्व समायोजन व सामाजिक समायोजनाची क्षमता निर्माण करण्यात यावी.

४. समाजातील व्यसने, पेहराव, तसेच विद्यार्थ्यांचे शालेय वर्तवणुकीबाबतचे नियमाचे काटेकोरपणे पालन करावयास सक्ती करावी. तसे नियंत्रण ठेवणारी यंत्रणा उभारावी.

संदर्भ ग्रंथ सूची

1. आफळे,रा.रा.वआपटे,भ.वें.(१९९०), शिक्षणाचे मानसशास्त्रीय अधिष्ठान. पुणे:
2. श्री.विद्या प्रकाशन, शनिवार पेठ.

3. उपासणी,ना.के. व कुळकर्णी, के.व्ही. (१९८७), नवे शैक्षणिक मूल्यमापन आणि संख्याशास्त्र. पुणे : श्री विद्या प्रकाशन.
4. कदम,ते.अ.(जानेवारी,२००५),मार्गदर्शन— शिक्षणशास्त्र, पुणे: नूतन प्रकाशन.
5. कदम,चा.प.वचौधरी बा. आ. (१९९२),शैक्षणिक मूल्यमापन,पुणे: नूतन प्रकाशन .
6. कळके, सौ., डॉ. शिरगावे व प्रा. शेडगे (२००३),अध्ययनार्थीचे मानसशास्त्र आणि अध्यापन प्रक्रिया, कोल्हापूर : फडके प्रकाशन.
7. करंदीकर,सुरेश.(जून, २००६),शैक्षणिक मानसशास्त्र. पुणे :फडके प्रकाशन.

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal
ISSN 2349-638X
www aiirjournal.com